

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ НАРАТИВНОЇ СТРУКТУРИ
РОМАНІВ МАРГАРЕТ ЕТВУД»**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька))
Лубенецька Олена Юріївна

Керівник:
Кеба О.В., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О. А., доктор філологічних
наук, доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історико-літературні та теоретико-методологічні аспекти дослідження.....	8
1.1. Основні напрями вивчення творчості М. Етвуд.....	8
1.2. Наративна структура як літературознавча проблема.....	15
Висновки до розділу 1	25
Розділ 2. Специфіка антиутопічного наративу в романі «Оповідь Служниці».....	27
Висновки до розділу 2.....	41
Розділ 3. Поліфонічний наратив у романі «Сліпий убивця».....	42
3.1. Особливості сюжетно-композиційної та часопросторової організації.....	42
3.2. Наративізація історії в романі.....	51
3.3. Метатекстуальні аспекти наративної структури.....	55
3.4. Інтертекстуальна складова наративу.....	60
Висновки до розділу 3.....	64
Розділ 4. Інтертекст як засіб трансформації традиційного сюжетно- образного матеріалу в романі «Пенелопіада».....	66
Висновки до розділу 4.....	80
Висновки.....	81
Список використаних джерел.....	85

ВСТУП

Маргарет Еліно́р Етвуд (1939 р.н.) – видатна канадська письменниця, поет, прозаїк, літературний критик, громадський діяч. Вона є авторкою майже 20 романів і численних збірок оповідань, поезій та есе. Її творчість визнана в усьому світі й відзначена великою кількістю нагород у галузі літератури: (Molson Prize (1981), the Philips Information Systems Literary Prize (1986), Toronto Arts Award (1986), Ms Magazine's Woman of the Year for 1986, the Ida Nudel Humanitarian Award from the Canadian Jewish Congress (1986), the American Humanist of the Year Award (1987), the Commonwealth Writers Prize(1992) and the Sunday Times Prize (1994).

У своїй творчості, у центр якої часто поставлена жіноча доля й жіноче світовідчуття, М. Етвуд утілює універсальні для канадської літератури проблеми її часу: утвердження національної свідомості і національної літературної творчості; філософсько-культурологічну проблему «виживання», якій присвячено спеціальне літературознавче дослідження ("Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature", 1972) [76], де, як уважає І. Прохорова, М. Етвуд і сфокусувала «основні положення й художні пошуки канадських письменників 60-70-х років ХХ століття» [59, с. 102]. Продовжуючи традиції міфоепічної школи Н. Фрая, М. Етвуд стала автором так званої "теорії жертвовності", що перегукується з основними модусами екзистенціальної етики. Згідно з концепцією, висунутою канадською письменницею, в основі будь-якої самобутньої динамічної культури обов'язково лежить деякий «прасимвол», що визначає і спрямовує її подальший розвиток. Таким «первинним символом» для Канади М. Етвуд вважає «виживання», яке первісно розуміється як фізичне виживання у складних умовах, а потім – як протистояння економічному й культурному тиску більш розвинутих країн (США, Англії і ін.). Трагічне протистояння канадця природі на більш ранньому етапі, а в наш час з не менш жахливою цивілізацією, яка в М. Етвуд асоціюється з американським способом життя, породило, на думку

I. Прохорової, літературного героя-жертву: «жителя Канади в його неоднозначних стосунках з південним сусідом» [59, с. 102].

Ще один важливий напрямок студіювання творчості М. Етвуд – феміністичний – пов’язаний із центральною проблемою всієї її творчості, яку визначають як місце жінки в історичному поступі людства й у сучасному світі. Це визначає пріоритетний інтерес дослідників до проблематики її творчості і відносно меншу увагу до поетики її романів, зокрема до їх наративної організації.

Останнім часом у літературознавстві сформувалася окрема галузь знань, яка отримала назву наратології, тобто мистецтва оповіді. В ній осмислюються принципи, засоби, прийоми та форми організації оповіді в літературі. Важливу роль у наративній структурі твору відіграє така категорія, як точка зору (або фокалізація). Обґрунтуванню її значущості для всієї художньої системи твору і способів моделювання оповідних фокусів присвячені окремі спеціальні дослідження [26; 62; 68]. Слід зазначити, що ця відносно нова методологія до аналізу творчості М. Етвуд поки що застосовується недостатньою мірою і несистемно. Між тим вона створює чимало цікавих і плідних перспектив дослідження її романів.

Означеними фактами зумовлюється **актуальність** пропонованої магістерської роботи.

Мета роботи – виявити основоположні принципи організації оповіді в романах М. Етвуд кінця ХХ – початку ХХІ ст. (романи «Оповідь служниці», «Сліпий убивця», «Пенелопіада») і з’ясувати ефективність їх творчого застосування в різних аспектах ідейно-сміслового наповнення творів.

Досягнення цієї мети уможлиблюється завдяки виконанню таких **дослідницьких завдань**:

1) простежити основні закономірності творчої еволюції Етвуд в плані вироблення нею новаторських форм художнього відтворення дійсності і свідомості людини;

2) проаналізувати особливості співвідношення в романах різних оповідних перспектив (точок зору);

3) охарактеризувати поетико-стильові аспекти оповіді в романах письменниці, звертаючи особливу увагу на те, як вони пов'язані з загальними принципами організації оповіді і як беруть участь у творенні специфічної оповідної системи текстів;

4) дослідити специфіку романної оповіді на рівні наративних стратегій автора, включаючи співвідношення мовлення автора, оповідача, і героїв.

Об'єктом дослідження є, як зазначено вище, три романи письменниці, написані в останні десятиліття ХХ і на початку ХХІ століть – період найбільшої творчої активності авторки.

Предметом дослідження в магістерській роботі стали такі сторони наративної структури романів Етвуд, як своєрідність сюжетно-композиційної та хронотопної організації творів, зокрема, співвідношення різних оповідних планів і перспектив (точок зору), роль мотиву в організації оповіді, мовно-стилістичні аспекти оповіді в їх наративних аспектах.

Теоретико-методологічну базу дослідження складають праці з теоретичної поетики, зокрема дослідження в галузі наратології та близьких до неї галузей філологічного знання – дискурсу, сюжетології, мотивності, хронотопу [3, 10, 14, 26].

Застосування цілої низки термінів, що неоднозначно трактуються в сучасному літературознавстві, потребує їх короткого пояснення.

Поняття «поетика» вживається в роботі у значенні «сфера літературознавчих знань, що обіймає принципи побудови літературних творів та системи естетичних засобів, які в них використовуються». Розрізняють поетику загальну (або теоретичну), поетику історичну та поетику часткову (або описову чи мікропоетику), які пов'язані між собою відношенням доповнюваності. Якщо теоретична поетика розробляє систему літературознавчих категорій і дає їх понятійно-логічний аналіз, через який виявляється система самого предмета (художньої літератури), то історична

поетика вивчає походження та розвиток цієї системи, а мікропоетика займається описом художніх елементів конкретного літературного твору та дослідження їх системної організації. В останньому випадку на базі історичної та теоретичної поетики уможлиблюється створення авторської «моделі» – індивідуально-специфічної художньо-естетичної системи того чи іншого твору [66, с.13-15]. У магістерській роботі аналізується саме така система, а необхідним теоретичним підґрунтям аналізу наративних стратегій у романістиці письменниці є засади теоретичної та історичної поетики.

Сюжетологія – термін теоретичної поетики, яким позначається вся сукупність понять, що розкривають наповненість твору подіями, особливості їх введення в текст (аспект оповіді про події), зв'язок подій з характерами, мотивами тощо. Для розуміння своєрідності сюжетів у творах модерністського спрямування особливо важливим є розрізнення сюжету і фабули: «"фабула" – це послідовність подій, як вони відбуваються, а "сюжет" – це та послідовність, в якій їх розташовує автор...» [66, с.182]. У сюжеті безпосередньо виявляються характери героїв твору, а сюжет рухається їх стосунками.

Фундаментальним для наратології є поняття мотиву. В новітній літературі мотив «спрацьовує» уже не тільки у відносно вузькій сфері сюжетності, де йдеться про повторювання в рамках одного тексту чи декількох однієї і тієї самої теми чи образу (про це переконливо писав у середині XIX ст. О. М. Веселовський), але поширює свою дію практично на всі рівні змістовно-формальної цілісності художнього тексту. В даний час загально визнаним показником мотиву вважається його відносно часте фігурування в тексті. «У ролі мотиву, – пише Б. Гаспаров, – у творі може виступати будь-який феномен, будь-яка значеннева "пляма" – подія, риса характеру, елемент ландшафту, будь-який предмет, вимовлене слово, фарба, звук і т.д.; єдине, що визначає мотив, – це його репродукція в тексті, так що на відміну від традиційного сюжетного оповідання, де заздалегідь більш-менш визначено, що можна вважати дискретними компонентами

("персонажами" чи "подіями"), тут не існує заданого "алфавіту" – він формується безпосередньо в розгортанні структури і через структуру» [66, с.130-131].

У романах М. Етвуд створюється цілий комплекс, система розповідних мотивів – повторюваних елементів тексту, які виступають одним із чинників художньої цілісності твору, викликаючи в пам'яті читача попереднє згадування того чи іншого елементу і всього, що з ним було пов'язано.

Теоретико-методологічне значення магістерської роботи полягає в тому, що в ній проаналізовано складні за своїми формально-змістовими ознаками художні твори із застосуванням новітніх технологій структурно-наратологічного характеру і запропоновано оригінальне трактування ряду специфічних наративних особливостей романів М. Етвуд, які досі не знайшли в літературознавстві однозначної інтерпретації.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані під час творчості М. Етвуд у вищих навчальних закладах і в школі, а також при дослідженні специфіки наративної організації літературних творів постмодерністської доби.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, в кожному з яких послідовно реалізується одне із зазначених вище завдань роботи, висновків і списку використаних джерел (119 найменувань, із них 49 іноземними мовами). Обсяг основного тексту роботи становить 85 сторінок.

ВИСНОВКИ

Проведений у магістерській роботі аналіз наративних стратегій у романах Маргарет Етвуд дає змогу зробити такі висновки.

Літературно-критична інтерпретації художнього спадку канадської романістки характеризується широким спектром досліджень. Історіографічний огляд праць про творчість М. Етвуд засвідчує той факт, що проблеми поетики романів письменниці, зокрема специфіка розроблених авторкою наративних стратегій, досі залишаються недостатньо вивченим аспектом її творчості, як у західному, так і у вітчизняному літературознавстві. Практично всі, хто займається аналізом творчості письменниці, значну увагу приділяють її проблемно-тематичній своєрідності. І це можна пояснити, оскільки сьогодні творчість М. Етвуд та інших представників канадської літератури цього регіону вирізняє специфіка художньої свідомості, відображена саме через типовість тем і проблем. До таких належить «жіноча» тема, проблема взаємодії природи і цивілізації, людей у суспільстві, їх відчуженість, відмова ставати лише частиною системи, яка позбавляє індивідуальності, протиставлення з американською моделлю культури й життя. Дослідників цікавить пізнаваний тип героя – жертви в його «жіночих» варіантах і в цілому поетика творів М. Етвуд. І хоча проблемно-тематичний аспект творчості письменниці – головний об'єкт вивчення в зарубіжному і вітчизняному літературознавстві, є багато такого, що потребує коригування, переосмислення.

Віддаючи належне внеску, зробленому зарубіжними й вітчизняними літературознавцями у цьому напрямку, ми все ж поставили у роботі за мету уточнити і специфіку тем, і своєрідність героя у комплексі соціокультурних та історико-літературних аспектів, які раніше не розглядалися чи не отримали ще концептуального завершення, а головне – виявити закономірності стратегій розповіді у значною мірою різних за принципами побудови й поетико-стильових домінант творами – романах «Оповідь Служниці»,

«Сліпий убивця», «Пенелопіади», що є, на нашу думку, найбільш значними художніми досягненнями авторки.

Наратологічний підхід до аналізу літературно-художніх творів є одним із магістральних напрямів розвитку сучасного філологічного знання. Основним його принципом є розуміння тексту як комунікативного процесу, рівноправними учасниками якого є наратор, персонаж і реципієнт. Тому в процесі аналізу особливостей наративної структури твору акцент робиться на з'ясуванні того, як співвідносяться голоси розповідача і персонажа, хто і кому розповідає, хто і як сприймає; хто бачить, з якої фізичної чи психологічної перспективи, як змінюється фокус бачення і розповіді. Саме такі аспекти художньої структури романів М. Етвуд розглянуто в даній магістерській роботі.

У романі «Оповідь Служниці» М. Етвуд, працюючи в жанрі антиутопії, продовжує традицію викриття тоталітарного суспільства умовно-символічними засобами антиутопічного дискурсу. Вона, на перший погляд, традиційно вдається до прийомів інтертекстуалізації жанру, але доповнює його парадигму системним впровадженням на всіх рівнях художньої структури роману насамперед біблійного інтертексту. При цьому деконструюється і дискредитується не біблійний претекст і його фундаментальні цінності, а за його допомогою стверджуються перестороги щодо використання релігійних постулатів і норм як інструменту придушення свободи людини і самовияву особистості. Переконливість наративу досягається застосуванням розповіді від першої особи і сповідальністю інтонації жінки, для якої власний екзистенціальний досвід став випробуванням гендерного тоталітаризму.

«Оповідь Служниці» – це модель суспільства, що побудовано на основі релігійного фундаменталізму. У романі простежено місце та призначення чотирьох складових релігії: Бога, Священної книги, церкви, молитви. Релігійні сюжети роману – це перш за все біблійні, що подаються як ціла низка символіко-алегоричних картин. Текст роману дозволяє висунути

припущення, що авторка продовжує в художній формі розвиток ідей З. Фрейда та Е. Фромма про авторитарно-тоталітарні функції релігії.

Кожному мешканцеві Гілеаду відведено конкретну роль у суспільстві тотального контролю. Чоловіки поділені на касти — Командори, Янголи, Охоронці, Очі; вони здійснюють керівництво державою, жінкам у патріархальній суспільній ієрархії в основному відводиться роль або дружин Командорів, або служниць, що народжують дітей.

М. Етвуд репрезентує біблійні трактати як дихотомію чоловіче/жіноче. Вона проводить думку, що біблійні настанови про те, що жінка походить із ребра Адама, стають домінантою в Республіці Гілеад. Доказом цього є й те, що ім'я головної героїні – це лише прізвище, номінальна частина від імені «її Командора».

Роман сповнений великої кількості символічних образів, що найбільшою мірою пов'язані з тілесністю. Фредова сприймає своє тіло, як щось таке, що більше їй не належить. У романі знайшла вираження подвійна концепція тіла й душі, якої дотримувалися в Гілеаді. Тіло жінки, призначене винятково для продовження роду, ретельно оберігалось, доглядалось, тоді як її емоційні, соціальні, інтелектуальні, духовні запити були знехтувані повністю.

Ще один вимір художньо ускладненої оповіді Фредової засвідчує постмодерністську природу нарації М. Етвуд. Героїня постійно звертає увагу свого майбутнього читача на самий процес розповіді, коментує зміни в його реальному досвіді, пояснює сутність і специфіку самої розповіді як такої. Для Фредової розповідь — звіт очевидця й заміна діалогу водночас. Крім того, письменниця ніколи не забувала, що вона канадійка і з цього погляду роман, дія якого розгорталася на території США, сприймався як зразок канадсько-американського діалогу.

Ще більш ускладненою є наративна структура роману М. Етвуд «Сліпий убивця». Вона характеризується акцентованою множинністю і включає різні оповідні перспективи та поєднання різних голосів, що водночас

сприяє цілісному прочитанню твору. Роман за своєю структурою близький до постмодерністської парадигми, і його наратив утілює в собі свободу вибору будь-яких оповідних, сюжетно-композиційних, часопросторових форм. Важливою особливістю структури роману взаємонакладання двох типів розповіді: хронологічної і вкладеної. Загалом наратив набуває рамкової форми, й обрамлена оповідь є засобом посилення центрального гендерного конфлікту, проблеми жіночої жертвовності в патріархатно-цивілізаційному суспільстві. Цей прийом посилений уведенням у текст подвійної рамковості, коли в основний роман, що в основному відповідає жанровим канонам сімейної історії, яку розповідає Айріс Чейз-Гріффен, вкладається інший роман, написаний нею ж, але приписаний покійній сестрі Лорі, а «внутрішній» роман, в свою чергу, містить ще декілька історій.

Текст роману включає велику кількість ремінісценцій і алюзій як до власне художніх творів, так і до історичних подій. Ці референції набувають посиленої достовірності, коли в текст твору інкорпорується різноманітні документи (як справжні, так і вигадані, замасковані під фактуальні). Тут і вирізки з газет різних часів, й уривки з протоколів судових слухань, й опис фотографій із минулого, повідомлення про ті чи інші конкретні реальні події, що мали місце в світі й до яких нібито були причетні персонажі твору, як-от вояж родини Чейзів на першому рейсі знаменитого лайнера "RMS Queen Mary" у 1934 р.

Новаторським принципом є не сам факт використання в романі документів у «чистому» вигляді, а саме спосіб включення і перетворення різноманітного і явно нерівноцінного з точки зору «традиційного» історика матеріалу в художнє полотно. В результаті створюється ефект подвійної нерозчленованої рецепції: читач перебуває у впевненості, що має справу з реальними подіями і справжніми документами й водночас усвідомлює вигаданість усієї історії.

У романі «Пенелопіада» М. Етвуд вкладає у запозичену зі старогрецької оповіді наративну структуру осучаснений зміст, що несе на собі виразний

знак феміністської ідеології. Вона знаходить втілення й у виборі головних персонажів – жінок, що насмілюються бунтувати проти чоловічого світопорядку, й у зниженні образу головного героя давньогрецького епосу Одиссея, і в іронічному висміюванні міфологічної історії, що просякнута патріархальною ідеологією. Мета письменниці-феміністки здається цілком очевидною: романістка прагне прояснити істину, спростувати канонічну інтерпретацію подій і виправдати жінку, безневинно постраждалу в патріархальній історії.

Проте погляд Етвуд на проблему протистояння статей відрізняється більшою широтою, неупередженістю і незашореністю завдяки гуманістичній позиції, яку відстоює письменниця. Пародія в романі переслідує декілька цілей: вона спрямована як проти патріархатної оповіді, так і проти її односторонніх наукових трактувань, а також проти феміністських теорій, яким також загрожує небезпека перетворення на міф. Багатовекторна пародія, що виконує функцію не лише осміяння, але й самоосміяння, містить у собі можливість звільнення від будь-яких проявів неправдивого догматичного мислення. Перечитування міфу в «Пенелопаді» М. Етвуд обертається переосмисленням ідеологізованих концепцій, у тому числі й феміністських, в прокрустове ложе яких не вписується складна і суперечлива дійсність. Відтак можемо констатувати, що трансформація міфу в романі «Пенелопіада» позначена очевидною амбівалентністю й об'єктивно не вписується у суто феміністську деконструкцію так званих патріархально-маскулінних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика /пер. с фр. Г. К. Косикова. Москва: Прогресс, 1989. 616 с.
2. Баталов Э. Я. В мире утопии : Пять диалогов об утопии, утопичном сознании и утопичных экспериментах. Москва : Политиздат, 1989. 319 с.
3. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Москва : Худ. лит., 1975. 342 с.
4. Башляр Г. Вода и грезы. Москва : Издательство гуманитарной литературы, 1998. 346 с.
5. Белов С. Этвуд М. Перед человеком. *Современная художественная литература за рубежом*. 1981. № 6. С. 42–44.
6. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську. Київ : Нове життя, 1992. 412 с.
7. Богачевська М., Павличко С. Націоналізм і фемінізм – одна монета спільного вжитку. Гендерні студії. *Незалежний культурологічний часопис*. Київ : Наукова думка, 17, 2000. С. 43–56.
8. Бодрияр Ж. Прозрачность Зла. Москва : Добросвет, 2000. 258 с.
9. Боровська Н. Жіноча сповідь на тлі чоловічого "герметизму". *Слово і час*. 1998. № 8. С. 59–66.
10. Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы. *Вопросы философии*. 2000. №3. С. 29–42.
11. Вольф К. От первого лица: худож. публицистика / пер. с нем. А.А. Гугнина. Москва : Прогресс, 1990. 415 с.
12. Воронцова М. Ю. Своєрідність романістики М. Етвуд : Дис. Дніпропетровськ : Дніпропетровський національний університет, 2005. 218 с.

- 13.Воротникова А. Э. Переосмысление мифа в романе М. Этвуд «Пенелопиада». *Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского*. 2013. № 6(2). С. 251–255.
- 14.Гатальська С. М. Наратив як особлива епістемологічна реальність. *Вісник Міжнародного Соломонового університету*. К., 2002. № 8. С.24–31.
- 15.Геворкян Э. Антиутопии XX века : Евгений Замятин, Олдос Хаксли, Джордж Оруэлл. Москва : Кн. палата, 1989. С. 6–12.
- 16.Гольшева А. И. Англоязычная литература Канады. Москва : Высшая школа, 1979. 207 с.
- 17.Гомер. Одиссея / пер. В. А. Жуковского. Москва : Наука, 2000. 485 с.
- 18.Горлач М. Основи філософських знань : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 1082 с.
- 19.Грейвс Р. Мифы Древней Греции / пер. с англ. К. П. Лукьяненко. М.: Прогресс, 1992. 624 с.
20. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури XX століття: Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 504 с.
- 21.Давиденко Г. Й., Чайка О. М., Гричаник Н.І . Кушнерьова М. О. Історія новітньої зарубіжної літератури: Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
- 22.Доронченков И. А. Об источниках романа Е. Замятина «Мы». *Русская литература*. 1989. № 4. С. 188–202.
- 23.Денисова Т. Н. Історія американської літератури XX століття. Київ: Довіра. 2002. 318 с.
- 24.Етвуд М. Оповідь Служниці: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля. 2017. 272 с.
- 25.Жаданов Ю. А. Гендерные аспекты творчества М. Этвуд. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2011. N 936: сер.: філологія. Вип.61. С. 249–253.

26. Женетт Ж. Повествовательный дискурс. Фигуры. В 2-х томах. Т. 2. Москва: Изд-во им. Сабашниковых, 1998. 472 с.
27. Жеребкина И. «Прочти мое желание». Постмодернизм. Психоанализ. Феминизм. Москва : Идея – Пресс, 2000. 256 с.
28. Залесова-Докторова Л. Роман-победитель премии Букер 2000 года. *Звезда*. 2001. № 2. С. 234–235.
29. Западное литературоведение XX века. Энциклопедия. Москва : Intrada, 2004. 560 с.
30. Заславская И. Этвуд М. Выживание. *Современная художественная литература за рубежом*. 1975. № 6. С. 103–115.
31. Зверев А. Когда пробьет последний час природы... (Антиутопия. XX век). *Вопросы литературы*. 1989. № 1. С. 34–38.
32. Ильин И. Постмодернизм. Словарь терминов. Москва: INTRADA MMI, 2001. 384 с.
33. Интервью с Жаком Деррида. *Мировое древо. ArborMundi*. 1992. №1. 74 с.
34. Квінт С. Основи герменевтики: Навчальний посібник. Київ: КМ Академія, 2003. 192 с.
35. Ковтун А. Проблеми лексикографічної репрезентації релігійно-християнської лексики . *Дивослово*. 2010. № 8. С. 49–54.
36. Колодинская Е. В. Историческое прошлое как предмет высказывания: современная англоязычная проза и постмодернистская историография (Г. Свифт, Дж. Барнс): Автореф. дис...канд. филолог. наук: 10.01.03. Москва: МГУ, 2004. 25 с.
37. Корольова А. В. Типологія нарративних кодів інтимізації в художньому тексті. Київ : Київський національний лінгвістичний ун-т., 2002. 267 с.
38. Кристева Ю. Силы ужаса: Эссе об отвращении. СПб.: Алетейя, 2003. 256 с.
39. Кузьмичев Д.В. Традиции романа-дистопии «История служанки» М.Этвуд. *Реализм в зарубежных литературах XIX–XX веков*.

- Межвузовский научный сборник*. Вып. 10. Саратов: Саратовский ун-т. 1991. С. 150–155.
40. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
41. Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура XX века / Под общ. ред. В.В.Бычкова. Москва: Росспэн, 2003. 608 с.
42. Логический анализ языка: Противоречивость и аномальность текста: / Под ред. Н. Д. Арутюнова. Москв : Наука, 1990. 278 с.
43. Лотман Ю.М. В школе поэтического слова. Пушкин. Лермонтов. Гоголь: Кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1988. 352 с.
44. Лотман Ю. М. Текст в тексте. *Об искусстве: Структура художественного текста. Семиотика кино и проблема киноэстетики Статьи. Заметки*. Москва, СПб : Искусство, 1998. 704 с.
45. Лященко О. А. Актуалізація поетики готичного роману в «Сліпому убивці» Маргарет Етвуд. *Science and Education. A New Dimension. Philology*. IV (22), Issue: 99, 2016. P. 32–35.
46. Марчук М. Криза релігійності – проблема сучасності. *Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць*. Чернівці : Рута, 2005. Вип. 242–243. Філософія. С. 75–78
47. Назаренко Т. В. Жанрово-тематическое многообразие англоканадского романа 60-80х годов XX века. Дис...канд. филол. наук: 0.01.05. Киев, 1986. 188 с.
48. Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 347 с
49. Овчаренко Н. Ф. Романи-антиутопії Маргарет Е. Етвуд. *Слово і Час*. 2006 (лютий). №2 (542). С. 46–55
50. Овчаренко Н. Канадський літературний канон на зламі століть. Київ : Видавництво гуманітарної літератури, 2006. 311 с.
51. Овчаренко Н. Ф. Канадская литература XX века: 3 грани эволюции. Киев : Наукова думка, 1991. 164 с.

- 52.Павличко С. Фемінізм. Київ : Основи, 2002. 324 с.
- 53.Павлишин М. Постколоніальна теорія і критика. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. 644 с.
- 54.Пальцев Н. Предисловие. Лампа, зажженная в полдень. Рассказы канадских писателей о молодежи. Москва : Молодая гвардия, 1986. С. 3–17.
- 55.Папаяні І. Ідея повернення в релігійному фундаменталізмі: загальна характеристика. Чернівці : Рута, 2005. С. 87–91.
- 56.Пархоменко Інна. Релігійні сюжети в романі М. Етвуд «Розповідь служниці». *Питання літературознавства*. Випуск 82. С. 80–85.
- 57.Поэтика: словарь актуальных терминов и понятий / гл. науч. ред. Н.Д. Тamarченко. Москва : Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. 358 с.
- 58.Пригодій С. М., Горенко О. П. Американський романтизм. Полікритика : Навч. посібник. Київ : Либідь, 2006. 440 с.
- 59.Прохорова И. Д. Пути становления канадской англоязычной литературы. *США. Экономика, политика, идеология*. 1985. № 7. С. 100–108.
- 60.Саїд Е. Орієнталізм. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 544–558
- 61.Саїд Е. Культура й імперіалізм / пер. з англ. В. Шовкун. Київ: Критика, 2007. 608 с.
- 62.Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
- 63.Тузовский И. Светлое завтра? Антиутопия футурологии и футурология антиутопии. Челябинск, 2009. 321 с.
- 64.Уэллс Г. Современная утопия. *Завтра: Фантаст. Альманах*. Вып. 1. Москва: Текст. 1991. С.120–130
- 65.Фуко М. Надзирать и наказывать: Рождение тюрьмы. Москва : AdMarginem, 1999. С. 3–90.
- 66.Хализев В. Е. Теория литературы. Москва : Высшая школа, 1999. 398 с.

67. Шехтман Н. Г. Лингвостилистический анализ художественного текста (на материале романа М. Этвуд «Слепой убийца»). *Педагогическое образование в России*. 2014. № 6. С. 66–69.
68. Шмид В. Нарратология. Москва : Языки славянской культуры, 2003. 312 с.
69. Юнг К. Г. Собрание сочинений: Психология бессознательного. Москва : Канон, 1994. 320 с.
70. *A Century of Canadian Literature*. Toronto: The Ryerson Press, 1967. 358 p.
71. Atwood M. *Alias Grace*. A novel. NY, London, Toronto: Doubleday. 468p.
72. Atwood M. *Bodily Harm*. NY : Anchor Books Doubleday, 1998. 296 p.
73. Atwood M. *Canadians: What Do They Want?* Norton S., Waldman N. *Canadian Content. Essays for Composition from Canada, Britain, and the United States*. Toronto: NC Press Limited, 1988. P. 194–197.
74. Atwood M. *Cat's Eye*. London : Bloombury, 1989. 421 p.
75. Atwood M. *Second Words. Selected Critical Prose*. Toronto: Anansi, 1982. 454 с.
76. Atwood M. *Surfacing: A novel*. Toronto : McClelland and Steward, 1973. 192 p.
77. Atwood M. *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*. Toronto: Anansi, 1972. 287 p.
78. Atwood M. *The Blind Assassin*. URL: <http://flibusta.is/b/132793/>
79. Atwood, M. *The Handmaid's Tale*. URL:// <http://flibusta.is/b/122164/>
80. Atwood M. *The Penelopiad: The Myth of Penelope and Odysseus*. URL: <http://flibusta.is/b/180360/>
81. Brians P. *Study Guide to Margaret Atwood: The Handmaid's Tale (1986)*. URL: http://www.wsu.edu:8000/~brians/science_fiction/handmaid.html
82. Broom H. *Modern Critical Views: Margaret Atwood*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2000. 432 p.
83. Broom H. *Modern Critical Interpretations: Margaret Atwood's The Handmaid's Tale*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2001. 344 p.

84. Canadian Novelists and the Novel. / Ed. By Monkman D. Ottawa: Borealis Press, 1981. 284 p.
85. Cooke N. Margaret Atwood: A Critical Companion Westport. Greenwood Press, 2004. 175 p.
86. Davey F. Margaret Atwood. M. Heath. Profiles in Canadian Literature. Toronto: Anansi, 1980. P. 57–64.
87. Davidson A. E., Davidson C. The Art of Margaret Atwood: Essays in Criticism. Boston, Miami University Press: Twayne Publishers, 1981. 284 p.
88. Denton Ch. Margaret Atwood: Critical Analysis. Spring, 1994. URL: <http://www.casaninja.com/christi/academic/atwood1.html>
89. Dvorak M. Lire Margaret Atwood. Rennes: Presses Universitaires, 1998. 125 p.
90. Egerer C. Fictions of (In)Betweenness. Göteborg, Sweden: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1997. 199 p.
91. Feminist Literary Theory. A Reader., 2nd edition / Ed. by M. Eagleton. Cambridge, Massachusetts: Blackwell Publishers, 1996. 438 p.
92. Freibert L.M. "Control and Creativity: The Politics of Risk in Margaret Atwood's «The Handmaid's Tale»." In Judith McCombs. Critical Essays on Atwood. Boston, Mass: G. K. Hall, 1988. P. 280–292.
93. Georgakopoulou A., Goutsos D. Discourse analysis: an introduction. Edinburgh University Press, 1997. 208 p.
94. Ginver J. Names, Faces and Signatures in Margaret Atwood's *Cat's Eye* and *The Handmaid's Tale*. The Art of Margaret Atwood: Essays in Criticism. Toronto: Anansi, 1981. P. 44–58.
95. Gordon W. A Choice for Canada. A Century of Canadian Literature. Toronto: The Ryerson Press, 1979. P. 256–272.
96. Grace Sh. Violent Duality: A study of Margaret Atwood. Toronto: Vehicule Press, 1980. 154 p.
97. Grace Sh., Weir L. Margaret Atwood: Language, Text and System. Vancouver: University of British Columbia, 1983. 236 p.

98. Hancock G. Margaret Atwood. *Canadian Writers at Work*. (Interviews with C.Hancock). Toronto: Anansi, 1987. P. 256–287.
99. Harrison D. *Unnamed Country: the Struggle for a Canadian Prairie Fiction.*, Edmonton: Alberta UP, 1977. 250 p.
100. Houppert K. «The Blind Assassin» by Margaret Atwood. URL: <http://www.salon.com/books/review/2000/09/12/atwood/>
101. Hutcheon L. *From Poetic to Narrative Structures: The Novels of Margaret Atwood*. Margaret Atwood: Language, Text and System / Ed. by Grace and L.Weir. Vancouver: University of British Columbia Press, 1983. P. 17–31.
102. Johnson. Language, Power and Responsibility in *The Handmaid's Tale*: Toward a Discourse of Literary Gossip. *Canadian Literature*. 1996. № 148. P. 124–136.
103. Moore P. Atwood M. *The Handmaid's Tale*. URL: <http://endeavor.med.nyu.edu/lit-med/lit-med-db/webdocs/webdescrips/atwood157-des-.html>
104. Olson Danel. *21 st-Century Gothic: Great Gothic Novels Since 2000*. Scarecrow Press, 2010. 710 p.
105. Powe B. W. «How to act": An Essay on Margaret Atwood. *A Climate Charged*. Oakville, NY, London: Routledge. 1984. 143 p.
106. Richler N. Oh yeah, the book. *National Post*. 2000. September 2, Saturday. P. 5.
107. Rigney B. H. After the Failure of Logic: Descent and Return in "Surfacing". *Madness and Sexual Politics in the Feminist Novel. Studies in Brontë, Woolf, Lessing, and Atwood*. NY: The University of Wisconsin Press, 1978. P. 93–115
108. Rosenberg J. H. *Margaret Atwood*. Boston: Twayne Publishers, 1984. 184 p.
109. Showalter, Elaine. *Inventing herself: claiming a feminist intellectual heritage*. New York : Scribner, 2001. 240 p.

110. Stein K. Margaret Atwood's Proposal *The Handmaid's Tale*. *Canadian Literature*. 1996. № 148. P. 57–73.
111. Stein K. Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale*: Scheherazade in Dystopia. URL:http://www.literature.salempress.com/doi/full/10.3331/CIHandmaids_1016
112. Stovel N. F. Reflections on Mirror Images: Doubles and Identity in the Novels of Margaret Atwood. *Essays on Canadian Writing*. Toronto:ECW Press. 1986. № 33. P. 50–67.
113. Sundler L. Margaret Atwood: A Symposium. Vancouver: University of British Columbia, 1977. 244 p.
114. *The Canadian Imagination. Dimension of a Literary Culture* / Ed. by D.Staines. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press, 1977. 265 p.
115. *The Handmaid's Tale*. URL;<http://www.sparknotes.com/lit/handmaid/context.html>
116. Tolan Fiona. Margaret Atwood: feminism and fiction. Rodopi, 2007. 336 p.
117. Warner M. Eyes Wide Open. *The Blind Assassin* by Margaret Atwood. *The Globe and Mail*. 2000. Saturday, September 2.
118. Weir L. Atwood in a Landscape. *Margaret Atwood: Language, Text and System* / Ed. by Sh.Grace and L.Weir. Vancouver: University of British Columbia, 1983. P. 143–152.
119. Woodcock G. *The Canadian Novel in the Twentieth Century*. Toronto: ECW Press, 1975. 242 p.